

A Study of Government Debt-Based Financing Instruments with the Aim of Proposing a Framework for the Development of Public Sector Accounting Standards

Younes Mohammadi¹, Mehrdad Ghanbari^{*2}, Roohollah Jamshidpour³, Mojtaba Chavoshani⁴

High lights

- Structural Pressures (Growing obligations, revenue instability, debt accumulation, resource constraints) compel the government to utilize debt. This reliance, depending on the quality of legal and reporting structures, can be manageable or become a source of risk and crisis.
- Contextual conditions (transparency of rules and accounting efficiency) and intervening conditions (credit risk and investor confidence) influence how debt is managed, its cost, and the extent of its risk.
- Debt management strategies (issuance, management, disclosure, risk control), if institutionalized within fiscal governance, lead to greater transparency, a more efficient debt market, and stronger financial discipline.

1. Ph.D. Student, Department of Accounting, Ker. C., Islamic Azad University, Kermanshah, Iran. (yo.mohammadi@iau.ac.ir).

2. Department of Accounting, Ker. C., Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.

3. Department of Accounting, Ker. C., Islamic Azad University, Kermanshah, Iran. (r.jamshidpour@iau.ac.ir).

4. Department of Accounting, Ker. C., Islamic Azad University, Kermanshah, Iran. (M.Chavoshani@iau.ac.ir).

Corresponding Author:

Mehrdad Ghanbari

Email: Mehrdadghanbary@iau.ac.ir
m_parsapoor@atu.ac.ir

Receive Date: 18 December 2025

Revise Date: 11 March 2026

Accept Date: 15 March 2026

Publish Date: 18 March 2026

How to Cite:

Mohammadi, Younes; Ghanbari, Mehrdad; Jamshidpour, Roohollah; Chavoshani, Mojtaba; (2026). A Study of Government Debt-Based Financing Instruments with the Aim of Proposing a Framework for the Development of Public Sector Accounting Standards, *Governmental Accounting*, 12 (24), 57-78.

ABSTRACT

Subject and Purpose: This study aims to examine government debt-based financing instruments in order to propose a conceptual framework for the development of public sector accounting standards.

Research Method: The research is classified as applied–developmental and is designed using an exploratory qualitative approach. The group of participants consisted of two categories of experts: theoretical experts and practical experts. The theoretical experts included faculty members and researchers in the fields of public sector accounting, public finance, government fiscal policymaking, public debt management, and accounting standard setting. The practical experts comprised senior managers and specialists from governmental financial agencies, supervisory and auditing organizations, treasury units, budgeting and public debt management departments, as well as professionals involved in the design and implementation of government debt financing instruments. Participants were selected through purposive sampling, and data were collected from twelve individuals. Qualitative data were gathered through semi-structured interviews consisting of six main questions, with the possibility of follow-up and probing questions. The interview transcripts were analyzed using the grounded theory methodology with the assistance of MaxQDA 24 software.

Research Finding: Based on the research model, the findings indicate that causal conditions, including the increasing maturity of government financial obligations, instability and volatility of revenue flows, structural accumulation of public debt, and chronic budgetary resource constraints, provide the basis for the emergence and reinforcement of the core phenomenon, namely reliance on government debt-based financing instruments. This core phenomenon, through interaction with contextual conditions such as the legal and regulatory framework governing public financial management and the effectiveness of the public sector accounting and reporting system, and under the influence of intervening conditions including government credit risk and its implications for investor confidence and financing costs, determines the orientation of strategies and actions related to government debt policy in terms of issuance, management, disclosure, and risk control.

Conclusion, Originality and its Coontribution to the Knowledge: The implementation of these strategies and actions leads to consequences such as enhanced financial governance and government decision-making quality, improved transparency and coherence of public financial reporting, the formation of an efficient and reliable public debt market for public financing, and improved fiscal discipline and management of government obligations.

Keywords: Government Financing Instruments, Government Debt, Public Sector Accounting Standards.

JEL Classification: H63, H83, M41.

Introduction

Over recent decades, government financing coinciding with the growing demand for public services, intensified economic shocks, and persistent revenue constraints has emerged as one of the core pillars of fiscal governance. Within this context, debt-based financing instruments have assumed a decisive role as mechanisms for expenditure smoothing, liquidity management, infrastructure implementation, and the mitigation of cyclical deficits. Nonetheless, the expansion and diversification of governmental debt instruments have generated new challenges in the realms of fiscal transparency, cross-country comparability of financial reports, and intergenerational accountability. Public debt is not merely a figure recorded on the balance sheet; rather, it constitutes a commitment that directly influences the future policy space, the cost of borrowing, and the capacity of the government to deliver public services. Accordingly, the public sector financial reporting system is compelled to present an accurate, measurable, and reliable picture of the nature, timing, and risk profile of governmental liabilities. In many fiscal systems, debt instruments have evolved beyond traditional forms, encompassing a complex mix of treasury bills, short-term notes, long-term bonds, contractual obligations, guarantees, contingent liabilities, lease contracts, and project-finance arrangements. This diversity has blurred the boundary between explicit debt and implicit commitments, thereby complicating the assessment of a government's financial position. Under such conditions, public sector accounting standards must be capable not only of organizing the recognition and measurement of debt, but also of coherently addressing the logic underlying instrument classification, the reflection of financing costs, and the disclosure of risks associated with interest-rate fluctuations, maturities,

redemption terms, and contractual uncertainties. Weaknesses in these domains can lead to the presentation of an incomplete picture of public debt and deprive budgetary decision-making of the reliability required for effective fiscal management. Conversely, inadequate identification and disclosure of hidden debts, contingent obligations, or complex financing arrangements increase the risk of off-balance-sheet commitments and ultimately shift future burdens onto subsequent generations. For these reasons, public sector accounting standards must pursue two complementary objectives: on the one hand, to ensure a fair and comprehensive representation of government obligations; and on the other, to provide decision-useful information that enhances debt management, risk control, and fiscal discipline. Despite the acknowledged significance of these issues, many public sector systems exhibit deficiencies in the classification and reporting of debt instruments. These include ambiguity in distinguishing financial debt from operational obligations, inconsistency in the treatment of financing costs, and weak disclosure regarding maturities and contractual risks. Furthermore, certain instruments are deliberately designed to impose minimal short-term fiscal burdens while generating substantial medium-term commitments. This situation underscores the necessity of developing a systematic framework for the study of debt instruments and for formulating standard-setting principles grounded in their substantive characteristics. This paper, by focusing on debt-based government financing instruments, seeks to provide an analytical foundation for the development of public sector accounting standards. In pursuit of this objective, debt instruments are examined from the perspectives of obligation typology, maturity structure, pricing mechanisms, contractual conditions, and associated risk dimensions, in order to shape the logic of standard-setting

based on their key differentiating features. The innovation of this research lies in presenting a structured model for transforming the conceptual understanding of debt instruments into accounting principles. This model has the potential to foster coherence in the recognition, measurement, and disclosure practices within public sector financial reporting, while simultaneously strengthening accountability and debt management capacities. Accordingly, the principal research question is formulated as follows: How can the framework for developing public sector accounting standards be conceptualized through the study of debt-based government financing instruments?

Methods

This research is of the applied-developmental type with an exploratory approach. Its aim is to "study debt-based government financing instruments to provide a framework for the development of public sector accounting standards". The methodological logic is based on the assumption that developing public sector accounting standards, especially for government debt, requires a deep understanding of the economic, legal, and institutional nature of debt financing instruments and their causal relationships. This understanding cannot be achieved without relying on field data and the lived experiences of experts in financial policy-making, public accounting, and public debt management. Therefore, a qualitative approach and the "grounded theory" method were chosen as the systematic path to discover categories, constructs, and relationships, and to produce a local, context-specific, and reliable framework. In the qualitative stage, Grounded Theory with Strauss and Corbin's systematic approach (1998) was used to extract the conceptual framework of the research based on real data within the context of the public sector financial and accounting

system. The stakeholder community consisted of two groups: theoretical experts and practical experts. Theoretical experts included faculty members and researchers in the fields of public sector accounting, public finance, government fiscal policy, public debt management, and accounting standardization. Practical experts comprised managers and senior specialists from government financial institutions, oversight and auditing organizations, treasury units, budget and debt management departments, and specialists involved in the design and implementation of government debt financing instruments. The selection of participants was purposeful and theoretical, based on criteria such as a key role in government financial processes, practical or theoretical experience related to public debt, familiarity with public sector accounting standards, institutional diversity, and conceptual analysis capability. The sampling process followed the logic of theoretical sampling; that is, data collection and analysis were conducted concurrently, and sampling continued until theoretical categories and relationships reached conceptual saturation. Data coding began immediately after each interview, and the extracted concepts were refined through continuous comparison with previous data. This process continued until theoretical saturation was achieved; for instance, after the tenth interview, new data did not lead to the creation of new conceptual categories or relationships. To ensure sufficient saturation, two supplementary interviews were conducted. In total, 12 in-depth semi-structured interviews were conducted with experts. The data collection instrument was a semi-structured interview guide, designed with a focus on the nature and types of government debt-based financing instruments, their economic and legal rationale, methods for identifying and measuring government debt, challenges in disclosure and transparency, financial and intergenerational risks, the link between

government debt and accountability and fiscal discipline, and the shortcomings of existing public sector accounting standards. The interview framework included central questions about how debt instruments are reflected in financial reports, the implications of inconsistent standardization, and the conceptual requirements for developing efficient standards. During the interviews, probing questions were posed to deepen concepts and explain causal, contextual, and strategic relationships, tailored to the responses given. Data analysis was performed in three stages: open coding, axial coding, and selective coding. In open coding, initial concepts related to government debt instruments, their accrual and risk-based characteristics, and reporting challenges were identified and labeled. In axial coding, relationships between categories were organized into a paradigmatic model, with categories formulated in terms of causal conditions, contextual conditions, intervening conditions, the core phenomenon, strategies, and consequences. In selective coding, the core phenomenon of "financing instruments" was identified as the theoretical core, and other categories were integrated into a unified theoretical narrative that explains the logic of how government debt instruments impact accounting identification, measurement, and disclosure. To enhance the trustworthiness and validity of the findings, quality control strategies were employed, including member checking, peer review, thorough documentation of the analysis process, recording the path of analytical decisions, and continuous data comparison. The output of this stage was the extraction of categories, dimensions, and sub-components for a proposed framework and the explanation of the relationships between them in the form of a paradigmatic model for developing public sector accounting standards in the area of government debt. The software used for qualitative data analysis was MAXQDA24.

Findings and Argument

The present research aims to investigate government debt-based financing instruments and to provide a framework for developing public sector accounting standards. The findings of the paradigmatic model indicate that the government's reliance on debt stems from structural pressures and economic-budgetary dynamics, including growing commitments, revenue instability, debt accumulation, and resource constraints, which lead to a persistent gap between government revenues and expenditures. The severity and consequences of this reliance depend on the quality of contextual conditions; for instance, transparency in legal rules and the efficiency of reporting and accounting play a decisive role in defining, controlling, and disclosing debt, and in shaping the government's financial image. Even under similar pressures, governments with clearer rules and stronger reporting manage debt more controllably and at a lower cost, whereas institutional weakness transforms debt into a source of risk and distrust. Intervening conditions, particularly credit risk, play a reinforcing or inhibiting role by affecting investor confidence and financing costs. Strategies focusing on issuance, management, disclosure, and risk control serve as policy responses to the interplay of causal, contextual, and intervening conditions. The outcomes suggest that the effectiveness of these strategies depends on their institutionalization within financial governance. Consequently, by enhancing transparency and reporting coherence, fostering an efficient debt market, and improving fiscal discipline, debt transforms from a tool for covering deficits into a managed instrument within the framework of rules and standards. The results of this study indicate that the proposed model, unlike scattered approaches, explains the government's reliance on debt through a

causal-institutional-risk chain and formulates its governance implications within a coherent paradigmatic framework. At the level of causal conditions, the emphasis on the increasing maturity of commitments, revenue fluctuations, structural debt accumulation, and chronic budget constraints aligns with the findings of Kakár et al. (2024). Furthermore, the results concerning the role of revenue instability and budget deficits are comparable to the study by Madji et al. (2025); however, the scope of this research extends further, highlighting reporting, disclosure, and risk control mechanisms as determining factors for debt outcomes. At the level of contextual conditions, the emphasis on the legal and regulatory structure of government financial management and the efficiency of the public sector reporting and accounting system overlaps with the findings of Yelfani et al. (1404). However, the fundamental difference is that this research shows that without redefining accounting standards in line with the nature of debt instruments, strengthening infrastructure alone does not lead to coherent reporting of government debts. These results are also consistent with the study by Bozorgi Kasgari (1402). At the level of intervening conditions, the focus on government credit risk and its impact on investor confidence and financing costs is comparable in terms of informational logic to the results of Ahmadi (1403). The difference being that at the government level, confidence is more influenced by the quality of legal frameworks, reporting standards, and formal control mechanisms than by voluntary disclosure. Additionally, conceptual alignment is observed with the findings of Ma'roof et al. (1404).

Conclusions

Based on the research model, it was determined that causal conditions (increasing

maturity of government financial obligations, instability and fluctuations in revenue streams, structural accumulation of debt, and chronic limitations of budgetary resources) provide the ground for the formation and strengthening of the core phenomenon (reliance on government debt-based financing instruments). The core phenomenon, in interaction with contextual conditions (the legal and regulatory structure governing government financial management and the efficiency of the public sector reporting and accounting system), as well as being influenced by intervening conditions (government credit risk and its consequences on investor confidence and financing costs), dictates the direction of adopted strategies and actions (government debt policymaking in the dimensions of issuance, management, disclosure, and risk control). The application of these strategies and actions leads to outcomes (such as enhancing financial governance and the quality of government decision-making, strengthening transparency and reporting coherence, establishing an efficient and reliable debt market for public financing, and improving fiscal discipline and the management of government obligations).

Ethical Considerations

Author Contributions

For research articles with several authors, a short paragraph specifying their individual contributions must be provided. The following statements should be used “Conceptualization, First author and Second author; methodology, Third author; software, First author; validation, First author, Second author and Third author.; formal analysis, First author.; investigation, Second author.; resources, Second author.; data curation, Third author.; writing—original draft preparation, First author.; writing—review and editing, Fourth author.; visualization, Fourth author.; supervision, Fourth author.; project

administration, Second author.;. All authors have read and agreed to the published version of the manuscript.”

All authors contributed equally to the conceptualization of the article and writing of the original and subsequent drafts.

Data Availability Statement

Quantitative data are available from the authors upon request.

The authors would like to thank all participants in the present study.

The authors thank all participants in this study.

The authors would like to thank anonymous referees for their constructive comments.

The authors would like to thank anonymous reviewers for their valuable suggestions in manuscript revision.

Ethical Considerations

The authors avoided data fabrication, falsification, and plagiarism, and any form of misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

«مقاله پژوهشی»

مطالعه ابزارهای تامین مالی مبتنی بر بدهی دولت به منظور ارائه چارچوبی جهت تدوین استاندارد حسابداری بخش عمومی

یونس محمدی^۱، مهرداد قنبری^{۲*}، روح الله جمشیدپور^۳، مجتبی چاوشانی^۴

نکات برجسته

- سیستم‌های ارزیابی عملکرد رابطه مثبت و معناداری با عملکرد سازمان و پاسخگویی عمومی دارد.
- پاسخگویی عمومی رابطه مثبت و معناداری با عملکرد سازمان دارد.
- پاسخگویی عمومی به طور کامل رابطه بین سیستم‌های ارزیابی عملکرد و عملکرد سازمانی را میانجی‌گری می‌کند.
- مدیران در سازمان‌های بخش عمومی نیاز به تعهد قوی به شفافیت، کارایی و حکمرانی خوب دارند.

چکیده

موضوع و هدف مقاله: این پژوهش با هدف بررسی ابزارهای تامین مالی مبتنی بر بدهی دولت و ارائه چارچوبی برای تدوین استانداردهای حسابداری بخش عمومی انجام شده است.

روش پژوهش: پژوهش از نوع کاربردی-توسعه‌ای بوده و با رویکرد کیفی و اکتشافی طراحی شده است. مشارکت‌کنندگان شامل خبرگان نظری و تجربی در حوزه‌های حسابداری بخش عمومی، مالی و سیاست‌گذاری مالی دولت، مدیریت بدهی عمومی و استانداردهای حسابداری بودند که به صورت هدفمند ۱۲ نفر از آنان انتخاب شدند. داده‌های کیفی از طریق مصاحبه‌های نیم‌ساختاریافته با ۶ پرسش اصلی و امکان طرح سؤالات تکمیلی گردآوری شد. تحلیل متون مصاحبه با روش نظریه داده‌بنیاد و به کمک نرم‌افزار MaxQda24 انجام شد.

یافته‌های پژوهش: براساس مدل پژوهش مشخص شد شرایط علی (سررسید فزاینده تعهدات مالی دولت، ناپایداری و نوسان جریان‌های درآمدی، انباشت ساختاری بدهی‌ها و محدودیت‌های مزمن منابع بودجه‌ای) زمینه شکل‌گیری و تقویت پدیده محوری (اتکا به ابزارهای تامین مالی مبتنی بر بدهی دولت) را فراهم می‌سازد. پدیده محوری در تعامل با شرایط زمینه‌ای (ساختار حقوقی و نظارتی حاکم بر مدیریت مالی دولت و کارآمدی نظام گزارشگری و حسابداری بخش عمومی) و نیز تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر (ریسک اعتباری دولت و پیامدهای آن بر اعتماد سرمایه‌گذاران و هزینه تامین مالی) جهت‌گیری اتخاذ راهبردها و اقدامات (سیاست‌گذاری بدهی دولت در ابعاد انتشار، مدیریت، افشا و کنترل ریسک) را تعیین می‌کند.

نتیجه‌گیری، اصالت و افزوده آن به دانش: به‌کارگیری این راهبردها و اقدامات، پیامدهایی (مانند ارتقای حکمرانی مالی و کیفیت تصمیم‌سازی دولت، تقویت شفافیت و انسجام گزارشگری، شکل‌گیری بازار بدهی کارآمد و قابل اتکا برای تامین مالی عمومی، و بهبود انضباط مالی و مدیریت تعهدات دولت) را به همراه دارد.

واژه‌های کلیدی: تامین مالی، بدهی دولت، استاندارد حسابداری بخش عمومی.

طبقه‌بندی موضوعی: H63, H83, M41.

۱. دانشجوی دکتری گروه حسابداری، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران. (yo.mohammadi@iau.ac.ir).
۲. گروه حسابداری، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.
۳. گروه حسابداری، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران. (r.jamshidpour@iau.ac.ir).
۴. گروه حسابداری، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران. (M.Chavoshani@iau.ac.ir).

نویسنده مسئول:

مهرداد قنبری

رایانامه:

mehردادghanbary@iau.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۲۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۲/۲۴

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۲/۲۷

استناد به مقاله:

پارساپور، محمدرضا؛ شکرخواه، جواد، (۱۴۰۵)، تأثیر سیستم‌های ارزیابی عملکرد بر عملکرد سازمانی با توجه به نقش میانجی‌گری پاسخگویی عمومی، *حسابداری دولتی*، ۱۲ (۲۴)، ۵۷-۷۸.

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. ۱۴۰۵ ©. ناشر این مقاله، دانشگاه پیام نور است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و عدم تغییر یا تعدیل مقاله مجاز است. Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

مقدمه

تأمین مالی دولت‌ها در دهه‌های اخیر، هم‌زمان با افزایش تقاضا برای خدمات عمومی، تشدید شوک‌های اقتصادی و محدودیت‌های درآمدی، به یکی از کانون‌های اصلی حکمرانی مالی تبدیل شده است (وو^۱ و همکاران، ۲۰۲۶). در این میان، ابزارهای تأمین مالی مبتنی بر بدهی به‌عنوان سازوکاری برای هموارسازی مخارج، مدیریت نقدینگی، اجرای پروژه‌های زیرساختی و جبران کسری‌های دوره‌ای، نقشی تعیین‌کننده در پویایی بودجه و ثبات مالی ایفا می‌کنند (اسلام^۲، ۲۰۲۵). با وجود این، گسترش و تنوع ابزارهای بدهی دولت، چالش‌های نوینی را در حوزه شفافیت مالی، قابلیت مقایسه گزارش‌ها و پاسخ‌گویی بین‌نسلی ایجاد کرده است زیرا بدهی عمومی تنها یک عدد در ترازنامه نیست بلکه تعهدی است که به‌طور مستقیم بر فضای سیاست‌گذاری آینده، هزینه‌های تأمین مالی، و ظرفیت ارائه خدمات عمومی اثر می‌گذارد (آجرندیان، ۱۴۰۴). از این رو، نظام گزارشگری مالی بخش عمومی ناگزیر است تصویری دقیق، سنجش‌پذیر و قابل اتکا از ماهیت، زمان‌بندی و ریسک‌های بدهی‌های دولت ارائه کند (الهراسیس^۳، ۲۰۲۵). در بسیاری از نظام‌های مالی، ابزارهای بدهی دولت از شکل‌های سنتی فراتر رفته و با ترکیبی از اوراق خزانه، اسناد کوتاه‌مدت، اوراق بلندمدت، تعهدات قراردادی، تضمین‌ها، بدهی‌های مشروط، قراردادهای اجاره و ترتیبات تأمین مالی پروژه‌ای در هم تنیده شده است (باقری، ۱۴۰۴). این تنوع، مرز میان بدهی صریح و تعهدات ضمنی را کمرنگ کرده و ارزیابی وضعیت مالی دولت را پیچیده‌تر ساخته است. در چنین شرایطی، استانداردهای حسابداری بخش عمومی باید بتوانند نه تنها شناسایی و اندازه‌گیری بدهی را سامان دهند، بلکه منطق طبقه‌بندی ابزارها، شیوه انعکاس هزینه تأمین مالی و افشای ریسک‌های مرتبط با نرخ بهره، سررسید، بازخرید و عدم قطعیت‌های قراردادی را نیز به‌صورت منسجم پوشش دهند. ضعف در این حوزه می‌تواند به ارائه تصویری ناقص از بدهی عمومی بینجامد و تصمیم‌گیری بودجه‌ای را از اتکاپذیری لازم محروم کند (مسعود^۴، ۲۰۲۵). مسئله اساسی آن است که ابزارهای بدهی دولت، از منظر اقتصادی و حقوقی، ویژگی‌هایی دارند که با بدهی در بنگاه‌های تجاری یکسان نیست. دولت‌ها به دلیل اختیارات حاکمیتی، ماهیت درآمدهای مالیاتی، نقش تنظیم‌گری و امکان طراحی سیاست‌های پولی و مالی، در ساختار تعهدات خود با شرایطی روبرو هستند که استانداردگذاری را حساس‌تر می‌سازد (کرمی

عالم و همکاران، ۱۴۰۴). در عین حال، اتکا به رویکردهای به تنهایی حقوقی یا به تنهایی اقتصادی در شناسایی بدهی، می‌تواند به ناهمگونی گزارش‌ها و شکل‌گیری «ابهام حسابداری» منجر شود، ابهامی که هم در سطح ترازنامه و هم در سطح عملکرد مالی، آثار خود را نشان می‌دهد. بنابراین تدوین چارچوب استاندارد حسابداری بخش عمومی نیازمند فهم دقیق از ابزارهای بدهی، منطق اقتصادی پشت آن‌ها، و پیامدهای گزارشگری هر ابزار بر رفتار سیاست‌گذار و ذی‌نفعان است (سیسایه و بیرنبرگ^۵، ۲۰۲۵). از سوی دیگر، کیفیت گزارشگری بدهی دولت به‌طور مستقیم با سرمایه اجتماعی حکمرانی مالی پیوند دارد. هنگامی که اطلاعات بدهی به‌صورت دقیق و قابل فهم ارائه شود، شهروندان، نهادهای نظارتی و بازارهای مالی می‌توانند هزینه و فایده تصمیم‌های تأمین مالی را بهتر ارزیابی کنند و سطح اعتماد عمومی به سیاست‌های مالی افزایش می‌یابد (رجبی و قاسمی قلعه، ۱۴۰۴). در مقابل، اگر بدهی‌های پنهان، تعهدات مشروط یا ترتیبات پیچیده تأمین مالی به‌درستی شناسایی و افشا نشوند، ریسک انباشت تعهدات خارج از دید، تشدید و هزینه‌های آتی بر نسل‌های آینده تحمیل می‌شود. به همین دلیل، استاندارد حسابداری بخش عمومی باید هم‌زمان دو هدف را محقق سازد: از یک سو بازنمایی منصفانه و جامع تعهدات دولت، و از سوی دیگر فراهم کردن اطلاعات تصمیم‌ساز برای مدیریت بدهی، کنترل ریسک و ارتقای انضباط مالی (کاسچینو^۶ و همکاران، ۲۰۲۵).

با وجود اهمیت موضوع، در بسیاری از نظام‌های بخش عمومی شکاف‌هایی در طبقه‌بندی و گزارشگری ابزارهای بدهی مشاهده می‌شود، از جمله ابهام در تفکیک بدهی مالی از تعهدات عملیاتی، ناهمگونی در برخورد با هزینه‌های تأمین مالی و ضعف افشا در سررسیدها و ریسک‌های قراردادی. افزون بر این، برخی ابزارها به‌گونه‌ای طراحی می‌شوند که آثار مالی کوتاه‌مدت محدودی دارند اما در میان‌مدت تعهدات سنگینی ایجاد می‌کنند. این وضعیت، ضرورت تدوین چارچوبی نظام‌مند برای مطالعه ابزارهای بدهی و صورت‌بندی اصول استانداردگذاری بر پایه ویژگی‌های واقعی آن‌ها را برجسته می‌سازد. این مقاله با تمرکز بر ابزارهای تأمین مالی مبتنی بر بدهی دولت، به دنبال فراهم کردن مبنایی تحلیلی برای تدوین استاندارد حسابداری بخش عمومی است. در این راستا، ابزارهای بدهی از منظر ماهیت تعهد، ساختار سررسید، نرخ‌گذاری، شرایط قراردادی و پیامدهای ریسک‌زا بررسی می‌شوند تا منطق استانداردگذاری

و ممکن است به صورت اوراق قابل معامله یا قراردادهای غیرقابل معامله شکل گیرند. مبانی نظری طبقه بندی این ابزارها به تمایز میان ارزش اسمی و ارزش فعلی تعهدات و نیز نحوه تخصیص هزینه تامین مالی در طول زمان توجه دارد. همچنین نظریه ریسک و بازده در بدهی دولتی بر نقش نرخ بهره، ریسک سررسید و ریسک بازپرداخت در هزینه های آتی دولت تأکید می کند (دینگ و دنگ^۲، ۲۰۲۵). در سطح پاسخ گویی عمومی، گزارشگری بدهی باید توان تبیین پیامدهای بین نسلی و آثار مالی آتی را داشته باشد و صرفاً به ثبت رقم بدهی اکتفا نکند. از منظر شفافیت، افشای ویژگی های ابزار بدهی، شرایط بازخريد، تضمین ها و محدودیت های قراردادی برای ارزیابی وضعیت مالی دولت ضروری است. در چارچوب کارکردی، این ابزارها باید همزمان امکان تامین مالی، کنترل ریسک و ارتقای انضباط مالی را پشتیبانی کنند. پیوند مبانی نظری با استاندارد حسابداری بخش عمومی زمانی کامل می شود که اصول شناسایی، اندازه گیری و افشا بر مبنای ماهیت اقتصادی تعهدات و نه تنها شکل حقوقی ابزارها طراحی شود (رجبی و همکاران، ۱۴۰۴). حیدری و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهشی نشان دادند وابستگی شرکت ها به دولت، هر دو رابطه سنگربندی مدیریت و محدودیت مالی و رابطه سنگربندی مدیریت و سررسید بدهی ها را تضعیف می کند.

استاندارد حسابداری بخش عمومی

استانداردهای حسابداری بخش عمومی مجموعه ای از اصول و قواعد نظام مند برای شناسایی، اندازه گیری، ارائه و افشای رویدادهای مالی دولت و واحدهای عمومی هستند که با هدف ارتقای شفافیت، پاسخ گویی و قابلیت مقایسه گزارش های مالی تدوین می شوند (پولزر^۳ و همکاران، ۲۰۲۳). مبنای نظری این استانداردها بر مفهوم پاسخ گویی عمومی استوار است؛ به این معنا که دولت در قبال منابعی که از جامعه دریافت و مصرف می نماید، موظف به ارائه اطلاعات قابل اتکا و قابل فهم به ذی نفعان است. از منظر نظریه نمایندگی، استانداردها نقش سازوکار کنترلی برای کاهش عدم تقارن اطلاعاتی میان دولت به عنوان عامل و شهروندان و نهادهای نظارتی به عنوان اصیل را ایفا می کنند. همچنین، نظریه مشروعیت تبیین می کند که گزارشگری مالی استاندارد شده می تواند اعتماد عمومی را تقویت کرده و مقبولیت تصمیم های مالی دولت را افزایش دهد (خواجه حسنی و همکاران، ۱۴۰۴). مبنای مفهومی استانداردگذاری بر تعریف عناصر صورت های مالی بخش عمومی از جمله دارایی ها،

بر مبنای تمایزهای کلیدی آن ها شکل گیرد. نوآوری پژوهش در ارائه الگویی چارچوب مند برای تبدیل شناخت ابزارهای بدهی به اصول حسابداری است، الگویی که می تواند به یکپارچگی شناسایی، اندازه گیری و افشا در گزارش های مالی بخش عمومی و تقویت کارکردهای پاسخ گویی و مدیریت بدهی منجر شود. بر این اساس، پرسش اصلی پژوهش آن است که چارچوب تدوین استاندارد حسابداری بخش عمومی با مطالعه ابزارهای تامین مالی مبتنی بر بدهی دولت چگونه قابل تبیین است.

پیشینه پژوهش

ابزارهای تامین مالی مبتنی بر بدهی دولت

ابزارهای تامین مالی مبتنی بر بدهی دولت به مجموعه سازوکارهایی گفته می شود که از طریق ایجاد تعهدات مالی مشخص، منابع مورد نیاز برای پوشش کسری بودجه، مدیریت نقدینگی و تامین مالی پروژه های عمومی را فراهم می کنند. مبنای نظری این ابزارها بر منطق هموارسازی بین دوره ای مخارج عمومی استوار است، به این معنا که دولت با انتقال بخشی از بار مالی به دوره های آتی، امکان استمرار ارائه خدمات و سرمایه گذاری عمومی را در شرایط محدودیت درآمدی ایجاد می کند (بورخانوف^۱ و همکاران، ۲۰۲۶). محمدی پور و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی به ۲۰ مقوله دست پیدا کردند که تخصیص بودجه، شفافیت اطلاعاتی، شفافیت درآمدی و کفایت درآمدی به عنوان شرایط علی اثرگذار، عوامل بستر سیاستگذاری و قانونگذاری، بستر فناوری، بستر سازمانی، بستر درآمدی به عنوان عوامل زمینه ای و دولت و تحریمها و صنعت به عنوان عوامل مداخله گر شناسایی شدند. همچنین والی پور و همکاران (۱۴۰۴) در پژوهشی به الگویی شش سطحی متشکل از ۱۶ شاخص دست یافتند که سطح وابستگی استارت آپ ها به عوامل خارجی غیر قابل کنترل، نوآوری در تامین مالی، سرمایه اولیه راه اندازی استارت آپ ها، مدل کسب و کار استارت آپ ها تأثیرگذارترین شاخص آن است.

از منظر حکمرانی مالی، بدهی دولتی ابزار تنظیم گر برای مدیریت چرخه های اقتصادی و تثبیت اقتصاد کلان محسوب می شود و می تواند نوسانات مخارج را کاهش دهد. از منظر حسابداری بخش عمومی، ماهیت این ابزارها در قالب تعهدات مالی، سررسید، نرخ تامین مالی و شروط قراردادی تبیین می شود و شناسایی و اندازه گیری آن ها نیازمند تفکیک دقیق میان بدهی قطعی و تعهدات مشروط است (دهقان، ۱۴۰۴). ابزارهای بدهی دولت از نظر ساختار، شامل تعهدات کوتاه مدت و بلندمدت بوده

دارد که بدون توجه نظام‌مند به این الزامات، تحقق کامل اهداف حسابداری تعهدی در بخش عمومی با محدودیت جدی روبه‌رو خواهد بود.

معروف و همکاران (۱۴۰۴) مطالعه‌ای با عنوان «ارائه مدل مفهومی کنترل‌های داخلی مالی مبتنی بر مخاطرات احتمالی و شفافیت گزارشگری مالی دولت» با تمرکز بر دولت اقلیم کردستان عراق انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که کنترل‌های داخلی مالی مبتنی بر مخاطرات احتمالی تأثیر معناداری بر افزایش شفافیت گزارشگری مالی بخش عمومی دارد. نتایج پژوهش بر ضرورت انطباق این نوع کنترل‌ها با استانداردهای بین‌المللی موسسات عالی حسابرسی تأکید کرده و بیان می‌کند که به‌کارگیری رویکرد مخاطره‌محور می‌تواند کیفیت گزارشگری مالی دولت و اثربخشی حسابرسی نهادهای نظارتی را به‌طور معناداری ارتقا دهد.

بزرگی کاسگری (۱۴۰۲) مطالعه‌ای با عنوان «نقش حسابداری تعهدی و استانداردهای حسابداری دولتی بر اثربخشی دولت و مسئولیت پاسخ‌گویی عمومی» انجام داد. یافته‌ها بیانگر آن است که ظرفیت پاسخ‌گویی، نقشی تعیین‌کننده در سنجش کارایی، اثربخشی و صرفه‌جویی در مصرف منابع عمومی ایفا می‌کند. پژوهش همچنین نشان می‌دهد که به‌کارگیری بودجه‌بندی عملیاتی و حسابداری تعهدی، با تمرکز بر اندازه‌گیری جریان منابع اقتصادی و تعیین بهای تمام‌شده کالا و خدمات عمومی، زمینه ارتقای پاسخ‌گویی عملیاتی دولت را فراهم می‌سازد. نتایج تأکید دارد که در نظام‌های سیاسی مبتنی بر انتخاب عمومی، دولت‌ها ملزم به ارائه توضیح شفاف درباره شیوه تأمین، تخصیص و مصرف منابع مالی هستند و نظام حسابداری و گزارشگری مالی دولتی، ابزار اصلی ایفای این مسئولیت و انتقال اطلاعات مالی به شهروندان به‌شمار می‌آید.

احمدی (۱۴۰۳) مطالعه‌ای با عنوان «بررسی رابطه گزارشگری مسئولیت‌پذیری شرکت نسبت به جامعه و هزینه تأمین مالی از طریق بدهی با تأکید بر اثرات آوازه شرکت» انجام داد. این مطالعه با اتکا بر این فرض انجام شد که عدم تقارن اطلاعاتی میان شرکت‌ها و ذی‌نفعان، به‌ویژه اعتباردهندگان، می‌تواند منجر به انتخاب معکوس و افزایش هزینه تأمین مالی شود. پژوهش نشان می‌دهد که مدیران به‌منظور حفظ آوازه شرکت و اجتناب از پیامدهای منفی رسانه‌ای، به افشای داوطلبانه اطلاعات محیطی و افزایش شفافیت اطلاعاتی روی می‌آورند. روش پژوهش از نظر هدف

بدهی‌ها، درآمدها و هزینه‌ها، و نیز تعیین معیارهای شناسایی و سنجش آن‌ها مبتنی است. در این چارچوب، انتخاب مبنای حسابداری، به‌ویژه تعهدی یا نقدی، تعیین‌کننده کیفیت بازنمایی تعهدات و عملکرد مالی دولت است. استانداردهای بخش عمومی بر اصل ارائه منصفانه و برتری محتوای اقتصادی بر شکل حقوقی تأکید دارند تا رویدادهای مالی مطابق واقعیت اقتصادی گزارش شوند (سونجایا^۱ و همکاران، ۲۰۲۵؛ معصومیان و همکاران، ۱۴۰۴).

خاکبازیان و همکاران (۱۴۰۴) مطالعه‌ای با عنوان «بررسی تطبیقی تکنیک‌های خوانایی و قابلیت فهم استانداردهای حسابداری بخش عمومی» انجام دادند. یافته‌های پژوهش نشان داد که سطح خوانایی و قابلیت فهم استانداردهای حسابداری بخش عمومی ایران در وضعیت مطلوبی قرار ندارد و بیشتر متون استانداردها از پیچیدگی زبانی و مفهومی چشمگیری برخوردارند. نتایج حاصل از هر دو روش فلش/دیانی و کلوز بیانگر آن است که جملات طولانی، تراکم بالای مفاهیم تخصصی، ساختار نحوی پیچیده و استفاده گسترده از واژگان انتزاعی، سطح دشواری متون را افزایش داده و درک صحیح مفاد استانداردها را برای استفاده‌کنندگان غیرفنی با محدودیت مواجه می‌سازد. همچنین، هم‌گرایی نسبی نتایج دو روش سنجش، اعتبار ارزیابی انجام‌شده را تقویت کرده و نشان می‌دهد که مسئله خوانایی، تنها به یک ابزار سنجش خاص محدود نیست بلکه یک چالش ساختاری در تدوین استانداردها محسوب می‌شود. بر اساس یافته‌ها، ضعف در خوانایی می‌تواند به برداشت‌های متفاوت از الزامات استانداردها، کاهش یکنواختی در اجرا و تضعیف کارکرد پاسخ‌گویی و شفافیت گزارشگری مالی بخش عمومی منجر شود.

یلفانی و همکاران (۱۴۰۴) مطالعه‌ای با عنوان «چالش‌ها و پیامدهای پیاده‌سازی استانداردهای حسابداری تعهدی در بخش عمومی ایران: مطالعه تطبیقی با بخش خصوصی و استانداردهای بین‌المللی» انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که باوجود انجام برخی اقدامات در زمینه تدوین استانداردها، پیاده‌سازی عملی آن‌ها با چالش‌هایی مانند ضعف زیرساخت‌های فنی، کمبود نیروی انسانی متخصص، مقاومت‌های فرهنگی سازمانی و ناهماهنگی نهادی روبرو است. نتایج پژوهش بیانگر آن است که چیرگی بر این موانع مستلزم تدوین قانون جامع، طراحی نقشه راه مرحله‌ای، توسعه زیرساخت‌های فناورانه، آموزش فراگیر منابع انسانی و همسویی مقررات مالی و حسابداری است. برونداد مطالعه تأکید

انتخاب روش‌های ترکیبی تأمین مالی کسری بودجه در شرایط مختلف اقتصادی فراهم می‌کند و می‌تواند از ابزارهای نامناسب یا ممنوع در اقتصاد اسلامی اجتناب کند.

کاکار^۳ و همکاران (۲۰۲۴) مطالعه‌ای با عنوان «اثر تأمین مالی مبتنی بر بدهی ربوی بر توسعه پایدار ساکنان پاکستان» انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که بدهی مبتنی بر بهره، رشد اقتصادی پایدار را تضعیف کرده و از طریق ایجاد فشارهای مالی، افزایش نابرابری اجتماعی و محدودسازی ظرفیت سیاست‌گذاری دولت، مسیر توسعه پایدار جامعه را با اختلال روبرو می‌سازد. نتایج پژوهش بیانگر آن است که وابستگی دولت پاکستان به بدهی ربوی، چه در سطح خارجی و چه داخلی، آثار منفی چشمگیری بر رفاه مادی و غیرمادی شهروندان برجای می‌گذارد. بر اساس یافته‌ها، ضرورت تدوین راهبردها و سیاست‌هایی برای کاهش وابستگی به بدهی استوار بر بهره و حرکت به سوی الگوهای تأمین مالی سازگار با شریعت اسلامی مورد تأکید قرار گرفت. مطالعه تأکید می‌کند که تحقق توسعه پایدار در پاکستان، مستلزم اصلاح ساختار تأمین مالی دولت و حذف بهره از نظام اقتصادی در راستای الزامات قانون اساسی و اصول شریعت اسلامی است.

منیم^۴ و همکاران (۲۰۲۴) مطالعه‌ای با عنوان «تأمین مالی مبتنی بر بدهی: مطالعه موردی بانک‌های اسلامی مالزی» انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که نظام بانکداری اسلامی مالزی به‌طور گسترده از ابزارهای تأمین مالی مبتنی بر بدهی استفاده می‌نماید و مشتریان متعهد به بازپرداخت بدهی در قالب اقساط ماهانه هستند. با این حال، نتایج حاکی از آن است که مفهوم دین و حدود مسئولیت‌ها و تعهدات بدهکار برای بسیاری از مشتریان به‌روشنی تبیین نشده و این ابهام می‌تواند مانعی برای ایفای کامل تعهدات و در نتیجه اختلال در عملکرد روان بانک‌ها ایجاد کند. همچنین پژوهش نشان داد که گرایش بانک‌های اسلامی به ابزارهای بدهی‌محور نسبت به ابزارهای مبتنی بر سرمایه بیشتر است و این رویکرد به افزایش حجم بدهی در نظام مالی منجر شده است.

مخیباد و ستیاوان^۵ (۲۰۲۳) مطالعه‌ای با عنوان «بررسی تأمین مالی مبتنی بر سرمایه و تأمین مالی مبتنی بر بدهی در بانک‌های اسلامی اندونزی» انجام دادند. یافته‌ها نشان داد که برخلاف ابزارهای مبتنی بر بدهی، تأمین مالی مبتنی بر سرمایه دارای بازدهی ثابت نیست و در بانک‌های اسلامی اندونزی مطابق الزامات شریعت اسلامی اجرا شده است. همچنین نتایج

کاربردی و از نظر روش توصیفی از نوع همبستگی بود و داده‌ها از ۱۱۸ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ گردآوری شد. یافته‌ها نشان داد که گزارشگری مسئولیت‌پذیری شرکت نسبت به جامعه رابطه معناداری با هزینه تأمین مالی از طریق بدهی دارد. همچنین نتایج بیانگر آن است که آوازه شرکت نقش تعدیلی معناداری در تقویت این رابطه ایفا می‌نماید و از طریق کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، زمینه تأمین مالی بدهی با هزینه کمتر را برای شرکت‌ها فراهم می‌سازد.

ژنگ^۱ و همکاران (۲۰۲۵) مطالعه‌ای با عنوان «ابزار مالی سبز کارتر: صندوق سبز دولتی و نوآوری فناوری انرژی نو شرکت‌ها» انجام دادند. نتایج نشان داد که پس از سرمایه‌گذاری صندوق سبز دولتی، تعداد درخواست‌های ثبت اختراع در حوزه فناوری انرژی نو به‌طور معناداری افزایش می‌یابد که بیانگر اثرگذاری این ابزار در تقویت نوآوری فناورانه شرکت‌هاست. تحلیل سازوکارها نشان داد که صندوق سبز دولتی از طریق تغییر الگوی تأمین مالی خارجی و بهینه‌سازی تخصیص منابع داخلی تحقیق و توسعه، بر نوآوری فناوری انرژی نو اثر می‌گذارد. همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که اثر انگیزشی صندوق سبز دولتی در شرکت‌هایی با نسبت مالکیت نهادی پایین‌تر و در مناطقی با دسترسی بالاتر به سرمایه جسورانه قوی‌تر است. نتایج ناهمگنی بخشی نیز نشان داد که اثربخشی این ابزار در حوزه‌هایی مانند انرژی خورشیدی، انرژی زیست‌توده و شبکه‌های هوشمند بیشتر بوده است.

مجدی^۲ و همکاران (۲۰۲۵) مطالعه‌ای با عنوان «ماتریس تمایزی ابزارهای مالی اسلامی و نقش آن‌ها در تأمین کسری بودجه» انجام دادند. در این مقاله، دو دسته اصلی از ابزارها مورد توجه قرار گرفتند: ابزارهای مبتنی بر مشارکت اقتصادی مانند سلم که به‌عنوان ابزار مبتنی بر سرمایه در نظر گرفته شد و ابزارهای مبتنی بر اجاره مانند ایجار/اصکوک به‌عنوان ابزارهای بدهی‌محور. یافته‌ها نشان داد که استفاده از ابزار سلم می‌تواند با تکیه بر منابع انسانی و طبیعی و بهره‌برداری از ظرفیت‌های اقتصادی مختلف، به رشد اقتصادی کمک کرده و به تأمین کسری بودجه در برخی شرایط کمک کند، در حالی که ایجاره‌صکوک به‌عنوان جایگزینی مطلوب برای اوراق قرضه دولتی در تأمین مالی متوسط تا بلندمدت پروژه‌های دولتی، امکان جذب منابع مالی را فراهم می‌سازد. پژوهش همچنین نشان داد که تنوع ابزارهای مالی اسلامی، انعطاف لازم را برای

(۲۰۲۳) که بر بدهی محور بودن تأمین مالی، پیامدهای اجتماعی و تمایز بدهی و سرمایه در نظام‌های مالی اسلامی تمرکز دارند اگرچه به تفاوت ماهوی ابزارهای بدهی اشاره کرده‌اند، اما این تفاوت‌ها را به چارچوبی برای تدوین استاندارد حسابداری بخش عمومی پیوند نزده‌اند.

بر این اساس، شکاف اصلی پژوهش در فقدان چارچوبی جامع و یکپارچه نهفته است که بتواند با مطالعه نظام‌مند ابزارهای تأمین مالی مبتنی بر بدهی دولت، ویژگی‌های اقتصادی، تعهدی، ریسک‌محور و نهادی آن‌ها را استخراج کرده و این ویژگی‌ها را به اصول مشخص برای تدوین و بازنگری استانداردهای حسابداری بخش عمومی تبدیل کند، خلأیی که پژوهش حاضر با تمرکز هم‌زمان بر ماهیت بدهی‌های دولتی و منطق استانداردگذاری حسابداری در پی پوشش آن است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کاربردی-توسعه‌ای و با رویکرد اکتشافی انجام شده است و هدف آن «مطالعه ابزارهای تأمین مالی مبتنی بر بدهی دولت به منظور ارائه چارچوبی برای تدوین استاندارد حسابداری بخش عمومی» می‌باشد. منطق روش‌شناختی پژوهش بر این فرض استوار است که تدوین استانداردهای حسابداری بخش عمومی، به‌ویژه در حوزه بدهی‌های دولتی، مستلزم شناخت عمیق از ماهیت اقتصادی، حقوقی و نهادی ابزارهای تأمین مالی بدهی و روابط علی حاکم بر آن‌هاست. شناختی که بدون اتکا به داده‌های میدانی و تجربه زیسته خبرگان سیاست‌گذاری مالی، حسابداری دولتی و مدیریت بدهی عمومی حاصل نخواهد شد. بر این اساس، رویکرد کیفی و روش «نظریه داده‌بنیاد» به‌عنوان مسیر روشمند برای کشف مقولات، سازه‌ها و روابط و تولید یک چارچوب بومی، زمینه‌مند و قابل اتکا انتخاب شد. در مرحله کیفی، از نظریه داده‌بنیاد با رویکرد نظام‌مند اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸) استفاده شد تا چارچوب مفهومی پژوهش بر پایه داده‌های واقعی و در بستر نظام مالی و حسابداری بخش عمومی استخراج شود. جامعه مشارکت‌کنندگان شامل دو گروه خبرگان نظری و خبرگان تجربی بود. خبرگان نظری شامل اعضای هیئت علمی و پژوهشگران حوزه حسابداری بخش عمومی، مالیه عمومی، سیاست‌گذاری مالی دولت، مدیریت بدهی عمومی و استانداردگذاری حسابداری بودند. خبرگان تجربی نیز مدیران و کارشناسان ارشد دستگاه‌های مالی دولتی، سازمان‌های ناظر و حسابرسی، واحدهای خزانه‌داری، بودجه و مدیریت بدهی، و متخصصان درگیر در طراحی و اجرای ابزارهای تأمین مالی

بیانگر آن بود که میان نرخ بازده تأمین مالی بانک‌های اسلامی و نرخ بهره بانک‌های متعارف رابطه معناداری وجود ندارد. این پژوهش با تأکید بر تمایز ماهوی میان تأمین مالی سرمایه‌محور و بدهی‌محور، نشان می‌دهد که سازوکارهای مبتنی بر مشارکت، منطق متفاوتی از ابزارهای بدهی دارند و نمی‌توان آن‌ها را جایگزین یکدیگر تلقی کرد.

بررسی مطالعات پیشین نشان می‌دهد که اگرچه هر یک از پژوهش‌ها به بخشی از مسئله حسابداری بخش عمومی یا تأمین مالی مبتنی بر بدهی پرداخته‌اند، اما خلأ معناداری در پیوند نظام‌مند میان این دو حوزه وجود دارد. به‌طور مشخص، خاکبازیان و همکاران (۱۴۰۴) با تمرکز بر خوانایی و قابلیت فهم استانداردهای حسابداری بخش عمومی، به چالش‌های زیبایی و مفهومی استانداردها اشاره کرده‌اند، اما به این موضوع نپرداخته‌اند که ریشه بخشی از این پیچیدگی‌ها می‌تواند ناشی از تنوع و ماهیت ابزارهای بدهی دولت و فقدان چارچوب مفهومی متناسب با آن‌ها باشد.

یلفانی و همکاران (۱۴۰۴) نیز چالش‌های پیاده‌سازی حسابداری تعهدی را در سطح نهادی، فنی و انسانی تحلیل کرده‌اند، بی‌آنکه نقش ویژگی‌های ابزارهای تأمین مالی بدهی دولت را در دشواری‌های استانداردگذاری و اجرا به‌صورت مستقیم بررسی کنند. در سوی دیگر، معروف و همکاران (۱۴۰۴) و بزرگی کاسگری (۱۴۰۲) بر شفافیت گزارشگری مالی، کنترل‌های داخلی، پاسخ‌گویی عمومی و اثربخشی دولت تأکید داشته‌اند، اما تمرکز آن‌ها بیشتر بر سازوکارهای کنترلی و نظام گزارشگری بوده و به این پرسش اساسی پاسخ نداده‌اند که استانداردهای حسابداری بخش عمومی چگونه باید متناسب با انواع بدهی‌های دولتی و تعهدات مالی طراحی شوند. همچنین، احمدی (۱۴۰۳) با تمرکز بر بنگاه‌های خصوصی نشان داده است که شفافیت و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌تواند هزینه تأمین مالی بدهی را کاهش دهد اما نتایج این پژوهش به حوزه دولت و الزامات استانداردگذاری حسابداری بخش عمومی تعمیم داده نشده است. از سوی دیگر، مطالعات بین‌المللی در حوزه ابزارهای مالی، مانند ژنگ و همکاران (۲۰۲۵) و مجدی و همکاران (۲۰۲۵)، به بررسی کارکرد ابزارهای مالی دولتی، بدهی‌محور و سرمایه‌محور، در تأمین مالی نوآوری یا کسری بودجه پرداخته‌اند، اما تمرکز آن‌ها عمدتاً اقتصادی و سیاستی بوده و به الزامات شناسایی، اندازه‌گیری و افشای این ابزارها در چارچوب استانداردهای حسابداری بخش عمومی توجه نشده است. همچنین، پژوهش‌هایی مانند کاکار و همکاران (۲۰۲۴)، منیم و همکاران (۲۰۲۴) و مخیباد و ستیاوان

مستندسازی کامل فرایند تحلیل، ثبت مسیر تصمیم‌های تحلیلی و مقایسه مستمر داده‌ها استفاده شد. خروجی این مرحله، استخراج مقولات، ابعاد و زیرموفه‌های چارچوب پیشنهادی و تبیین روابط میان آن‌ها در قالب یک مدل پارادایمی برای تدوین استاندارد حسابداری بخش عمومی در حوزه بدهی‌های دولتی بود. نرم‌افزار مورد استفاده در تحلیل داده‌های کیفی، MAXQDA24 است.

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های دموگرافیک خبرگان مشارکت‌کننده در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی خبرگان			
ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	فراوانی	درصد	
جنسیت			
مرد	۸	۶۶	
زن	۴	۳۴	
سن			
۴۰ تا ۴۵ سال	۱	۸	
۴۶ تا ۵۵ سال	۴	۳۴	
بیش از ۵۶ سال	۷	۵۸	
تحصیلات			
کارشناسی ارشد	۳	۲۵	
دکتری	۹	۷۵	
سابقه کاری			
۸ تا ۱۰ سال	۲	۱۶	
۱۱ تا ۲۰ سال	۵	۴۲	
بیش از ۲۱ سال	۵	۴۲	
کل	۱۲	۱۰۰	

فرایند گردآوری و تحلیل داده‌ها به صورت هم‌زمان و بر مبنای منطق «مقایسه مستمر» انجام شد، بدین معنا که تحلیل هر مصاحبه بلافاصله پس از اجرای آن آغاز گردید و مفاهیم استخراج‌شده، مسیر مصاحبه‌های بعدی، تعمیق پرسش‌ها و تکمیل خال‌های مفهومی مرتبط با ابزارهای تأمین مالی مبتنی بر بدهی دولت و الزامات استانداردگذاری حسابداری بخش عمومی را هدایت کرد. متن مصاحبه‌ها پس از پیاده‌سازی دقیق، از نظر انسجام مفهومی و رفع خطاهای نگارشی بازبینی و سپس برای کدگذاری و مدیریت داده‌ها در نرم‌افزار MAXQDA24 وارد شد. تحلیل داده‌ها در سه سطح کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام گرفت تا گذار

بدهی دولت را دربر می‌گرفت. انتخاب مشارکت‌کنندگان به صورت هدفمند و نظری انجام شد و معیارهایی همچون نقش کلیدی در فرآیندهای مالی دولت، تجربه عملی یا نظری مرتبط با بدهی‌های دولتی، آشنایی با استانداردهای حسابداری بخش عمومی، تنوع جایگاه نهادی و توان تحلیل مفهومی مبنای گزینش قرار گرفت. فرایند نمونه‌گیری بر اساس منطق نمونه‌گیری نظری پیش رفت، به این معنا که گردآوری و تحلیل داده‌ها به صورت هم‌زمان انجام شد و ادامه نمونه‌گیری تا زمانی تداوم یافت که مقولات و روابط نظری به سطح اشباع مفهومی برسند. کدگذاری داده‌ها بلافاصله پس از هر مصاحبه آغاز و مفاهیم استخراج‌شده در چارچوب مقایسه مستمر با داده‌های پیشین پالایش شد. این روند تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت؛ به گونه‌ای که پس از مصاحبه دهم، داده‌های جدید به خلق مقولات یا روابط مفهومی تازه منجر نشد و برای اطمینان از کفایت اشباع، دو مصاحبه تکمیلی انجام گرفت. در مجموع، ۱۲ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته عمیق با خبرگان انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود که با تمرکز بر ماهیت و انواع ابزارهای تأمین مالی مبتنی بر بدهی دولت، منطق اقتصادی و حقوقی این ابزارها، شیوه‌های شناسایی و اندازه‌گیری بدهی‌های دولتی، چالش‌های افشا و شفافیت، ریسک‌های مالی و بین‌نسلی، پیوند بدهی دولت با پاسخ‌گویی و انضباط مالی، و کاستی‌های استانداردهای موجود حسابداری بخش عمومی طراحی شد. چارچوب مصاحبه شامل پرسش‌های محوری درباره نحوه بازتاب ابزارهای بدهی در گزارش‌های مالی، پیامدهای استانداردگذاری ناهم‌هنگ، و الزامات مفهومی تدوین استانداردهای کارآمد بود و در جریان مصاحبه، متناسب با پاسخ‌ها، پرسش‌های کاوشگر برای تعمیق مفاهیم و تبیین روابط علی، زمینه‌ای و راهبردی مطرح شد. تحلیل داده‌ها در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام گرفت. در کدگذاری باز، مفاهیم اولیه مرتبط با ابزارهای بدهی دولت، ویژگی‌های تعهدی و ریسک‌محور آن‌ها و چالش‌های گزارشگری شناسایی و برچسب‌گذاری شد. در کدگذاری محوری، روابط میان مقولات در قالب الگوی پارادایمی سازمان‌دهی و مقولات در قالب شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، پدیده محوری، راهبردها و پیامدها صورت‌بندی شد. در کدگذاری گزینشی، پدیده محوری «ابزارهای تأمین مالی» به عنوان هسته نظری تعیین و سایر مقولات در قالب روایتی نظری یکپارچه شد که منطق اثرگذاری ابزارهای بدهی دولت بر شناسایی، اندازه‌گیری و افشای حسابداری را تبیین می‌کند.

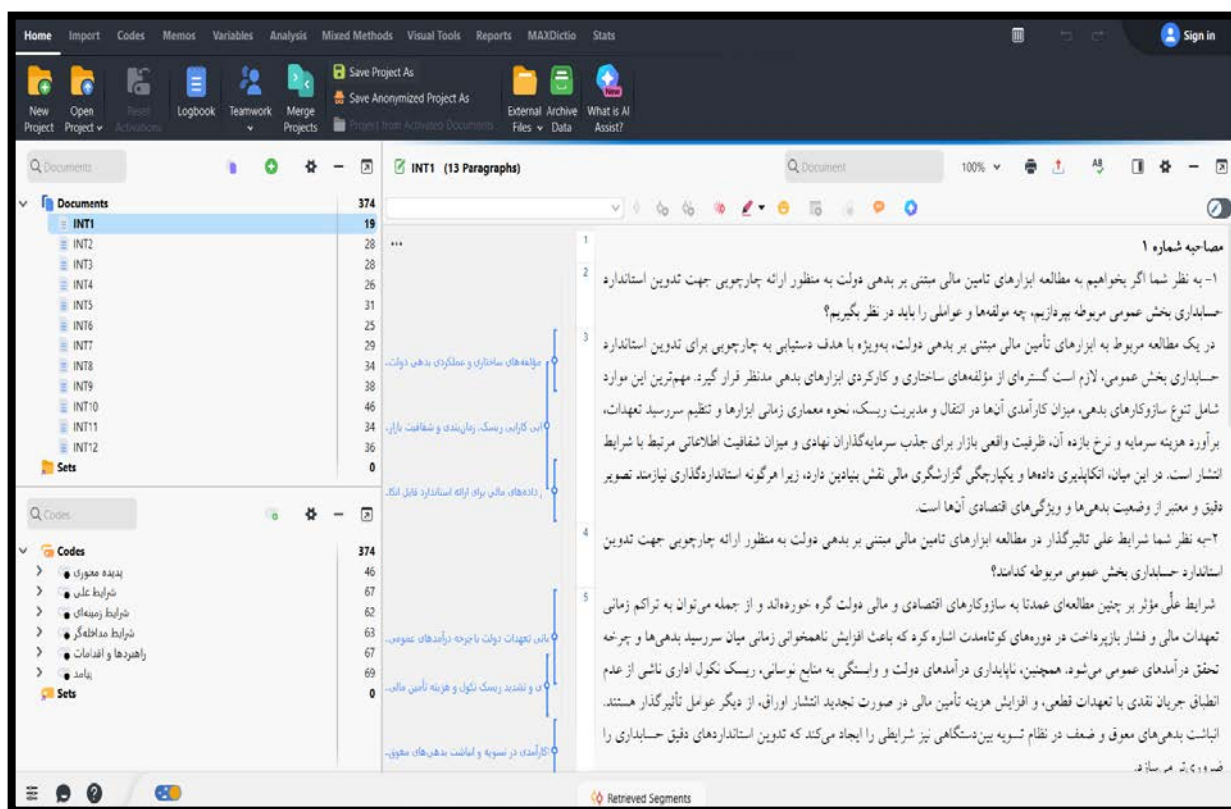
به منظور تقویت اعتمادپذیری و اتقان یافته‌ها، از راهبردهای کنترل کیفی شامل بازبینی اعضا، بازبینی همتای پژوهشی،

روشمند از داده‌های خام به صورت‌بندی نظری «چارچوب پارادایمیک تدوین استاندارد حسابداری بخش عمومی مبتنی بر ابزارهای بدهی دولت» تحقق یابد.

گام اول: کدگذاری باز

در گام نخست، کدگذاری باز انجام شد. در این مرحله، متون مصاحبه‌ها به‌طور مکرر مطالعه و بازخوانی شد تا درک عمیق و تفسیری از معانی نهفته در داده‌ها حاصل شود. سپس داده‌ها به واحدهای معنایی در سطح گزاره‌ها و بخش‌های مرتبط تفکیک و برای هر واحد، کدهای اولیه با حداقل پیش‌فرض نظری تولید شد. این کدها بازتاب‌دهنده مفاهیمی نظیر ماهیت تعهدی ابزارهای بدهی، ساختار حقوقی و اقتصادی آن‌ها، چالش‌های شناسایی و اندازه‌گیری، الزامات افشا، ریسک‌های مالی و پیامدهای گزارشگری در بخش عمومی بودند. در ادامه، کدهای اولیه بر اساس قرابت معنایی و هم‌پوشانی مفهومی بازآرایی، پالایش و خوشه‌بندی شدند

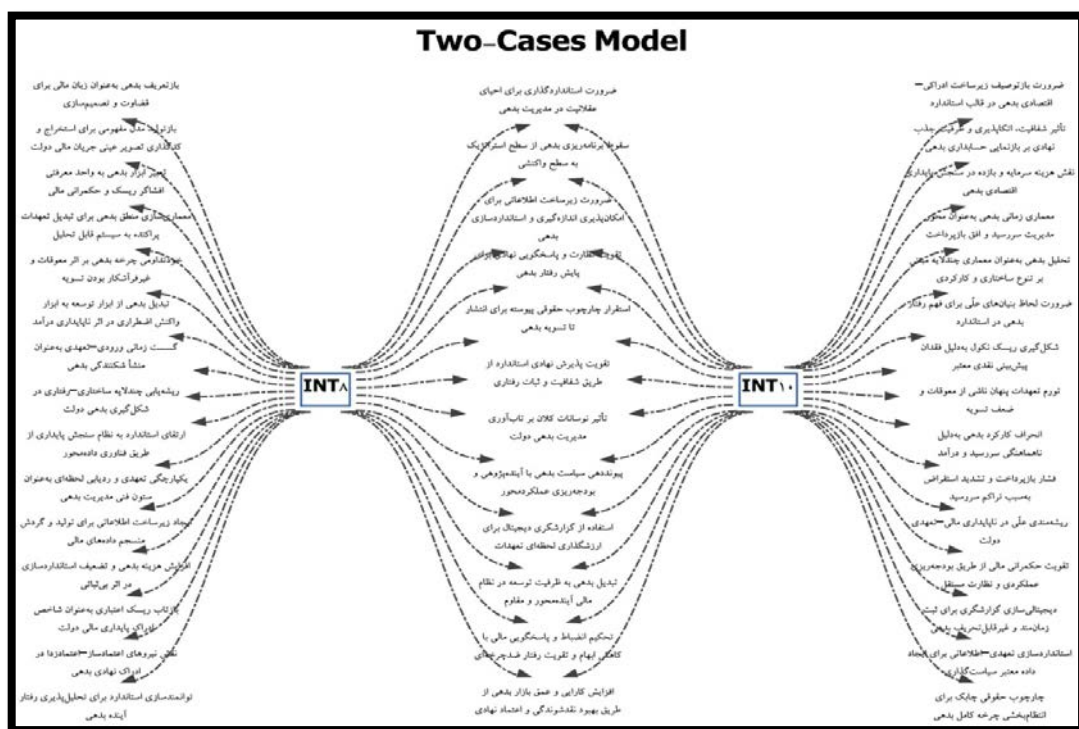
تا مفاهیم نزدیک در قالب خوشه‌های مفهومی منسجم سازمان یابند. فرایند کدگذاری باز هم‌زمان با ورود هر مصاحبه جدید تکرار شد و مقایسه مستمر میان داده‌های تازه و داده‌های پیشین، امکان حفظ حساسیت نظری و رشد تدریجی مقوله‌ها را فراهم ساخت. در این مرحله، پالایش داده‌ها از طریق حذف کدهای تکراری، ادغام کدهای هم‌معنا و تجمیع مفاهیم مشابه انجام شد تا مقولات مفهومی متمایز با مرزهای معنایی روشن شکل گیرد. همچنین داده‌های کدگذاری‌شده بر اساس ساختار مفهومی در حال تکوین بازتنظیم شد تا انسجام درون‌مقوله‌ای و تمایز بین‌مقوله‌ای تقویت گردد. حاصل این مرحله، مجموعه‌ای از کدهای اولیه و خوشه‌های مفهومی بود که مبنای ورود به کدگذاری محوری و سازمان‌دهی روابط علی، زمینه‌ای و راهبردی میان مقولات در قالب الگوی پارادایمی تدوین استاندارد حسابداری بخش عمومی قرار گرفت. در شکل شماره ۱، نحوه کدگذاری در نرم‌افزار Maxqda ارائه شده است:

شکل ۱. نحوه کدگذاری در نرم‌افزار Maxqda

مقوله‌های نوین منجر شود، مشاهده نگردید و پیرو آن، تکرار داده‌ها نشانگر رسیدن به کفایت نظری در روند گردآوری اطلاعات بود.

بر اساس نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها در نرم‌افزار MAXQDA، اشباع نظری در مصاحبه ۲، حاصل شد. در این مرحله، اطلاعات جدیدی که بتواند به توسعه مفاهیم یا افزودن

شکل ۲. دستیابی به اشباع نظری

کدها میان اسناد یا گروه‌های مختلف، می‌توان تفاوت‌ها و شباهت‌های معنایی میان واحدهای تحلیل را شناسایی کرد. در نهایت، این ابزار به تحلیل توزیع کدها در سراسر داده‌ها کمک می‌نماید و زمینه را برای تفسیر عمیق‌تر مفاهیم و دسته‌بندی‌های به‌دست‌آمده از فرایند کدگذاری فراهم می‌سازد. در شکل شماره ۳، نمایش بصری کدهای پژوهش و نحوه توزیع آنها ارائه شده است.

مرورگر ماتریس کد^۱ در نرم‌افزار MAXQDA 2024 یکی از ابزارهای تحلیلی کلیدی در پژوهش‌های کیفی است که امکان بررسی ساختاری و مقایسه‌ای داده‌های کدگذاری‌شده را فراهم می‌کند. این ابزار با نمایش بصری کدهایی که بر روی بخش‌های مختلف داده اعمال شده‌اند، به پژوهشگر اجازه می‌دهد تا الگوهای کدگذاری را به‌صورت ماتریسی مشاهده و تحلیل کند. همچنین، با مقایسه میزان استفاده از

Code Matrix Browser													
Code System	INT1	INT2	INT3	INT4	INT5	INT6	INT7	INT8	INT9	INT10	INT11	INT12	SUM
پدیده محوری	3	4	3	3	4	3	3	4	5	5	4	5	46
شرایط علی	3	6	5	5	6	5	5	6	6	8	6	6	67
شرایط زمینه‌ای	3	5	5	4	5	3	4	6	7	8	6	6	62
شرایط مداخله‌گر	3	4	6	5	6	4	5	5	6	7	6	6	63
راهبردها و اقدامات	3	4	4	4	5	5	6	7	7	9	6	7	67
پیامد	4	5	5	5	5	5	6	6	7	9	6	6	69
SUM	19	28	28	26	31	25	29	34	38	46	34	36	374

شکل ۳. نمایش بصری کدهای پژوهش و نحوه توزیع آنها

گام دوم: کدگذاری محوری

کدگذاری محوری با هدف سامان‌دهی نظام‌مند مقوله‌ها و تبیین روابط ساختاری میان آن‌ها انجام شد. در این مرحله، مقوله‌های استخراج‌شده از کدگذاری باز در قالب سازه‌های سطح بالاتر صورت‌بندی و پیوندهای علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردی و پیامدی میان آن‌ها واکاوی گردید. تمرکز تحلیلی بر تبیین پدیده محوری پژوهش یعنی «ابزارهای تأمین مالی» قرار گرفت و تلاش شد روابط میان شرایط علی شکل‌گیری این پدیده با عواملی نظیر سررسید تعهدات مالی، ناپایداری جریان‌های درآمدی دولت، انباشت بدهی‌های معوق، محدودیت‌های منابع بودجه‌ای به‌صورت منسجم تبیین شود. در این مرحله، مشخص گردید که ریسک اعتباری دولت، به‌عنوان یک شرط مداخله‌گر، سیاست‌گذاری بدهی دولت را تحت تأثیر قرار داده و ضرورت بازاندیشی در منطق استانداردگذاری را برجسته می‌سازد.

گام سوم: کدگذاری گزینشی

در مرحله کدگذاری گزینشی، یکپارچه‌سازی نظری و طراحی معماری نهایی «چارچوب پارادایمیک تدوین استاندارد حسابداری بخش عمومی مبتنی بر ابزارهای تأمین مالی بدهی دولت» انجام گرفت. در این مرحله، مقوله‌ها و سازه‌های حاصل از کدگذاری محوری در قالب الگوی پارادایمی نظریه داده‌بنیاد و در شش بخش «شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، پدیده محوری، راهبردها و اقدامات، و پیامدها» سازمان‌دهی شد تا شبکه روابط میان اجزا در قالب روایتی نظری منسجم و قابل اتکا شکل گیرد. پدیده محوری پژوهش «استانداردگذاری حسابداری بخش عمومی مبتنی بر ماهیت اقتصادی و تعهدی بدهی‌های دولت» تعیین شد و سایر مقوله‌ها بر اساس میزان پیوند تبیینی با این پدیده، پالایش و در ساختار نهایی ادغام گردیدند. در جدول ۲، کدگذاری گزینشی پژوهش ارائه شده است:

جدول ۲. کدگذاری گزینشی پژوهش

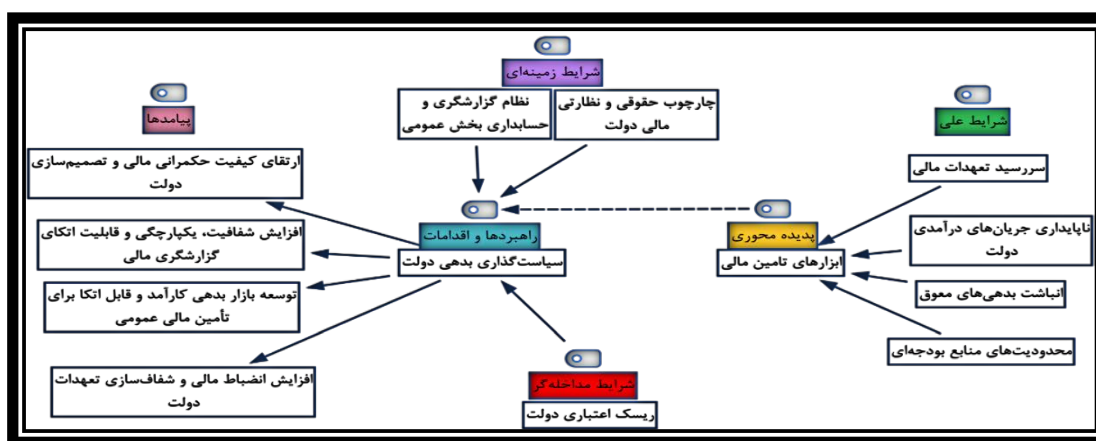
کدگذاری گزینشی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
پدیده محوری	ابزارهای تأمین مالی	تنوع ساختاری و کارکردی ابزارهای بدهی کارآمدی در انتقال و مدیریت ریسک‌های مالی معماری زمانی و تنظیم سررسید تعهدات سازوکار هزینه سرمایه و نرخ بازده ظرفیت جذب سرمایه‌گذاران نهادی انعطاف‌پذیری مقرراتی و تطبیق‌پذیری مالی شفافیت اطلاعاتی و اتکاپذیری شرایط انتشار تراکم زمانی تعهدات و فشار بازپرداخت در افق‌های کوتاه‌مدت ناهمخوانی سررسید بدهی‌ها با چرخه تحقق درآمدهای عمومی
ناپایداری جریان‌های درآمدی دولت		افزایش هزینه تأمین مالی به دلیل تجدید انتشار اوراق در سررسیدهای فشرده ریسک نکول اداری ناشی از عدم انطباق جریان نقدی با تعهدات قطعی ناتوانی سیستم خزانه‌داری در پیش‌بینی دقیق نیازهای نقدی سررسیدشونده وابستگی بالا به درآمدهای نوسانی و غیرقابل‌اتکا تأثیرپذیری شدید درآمدها از شوک‌های اقتصادی، سیاسی و بین‌المللی ضعف در نظام مالیات‌ستانی و ناکارآمدی ابزارهای افزایش پایدار درآمد گسست ساختاری بین درآمدهای تحقق‌یافته و الگوی تخصیص هزینه‌ها
شرایط علی		نبود نظام پیش‌بینی‌گر قوی برای جریان‌های ورودی خزانه تأخیر ساختاری در تسویه بدهی‌ها و ایجاد چرخه بدهی جدید برای بازپرداخت قبلی تورم تعهدات پنهان و شفاف نبودن وضعیت واقعی بدهی دولت نبود نظام تسویه بین‌دستگاهی و عدم تطابق اقلام بدهی با مطالبات قطعی ضعف مکانیزم‌های نظارت و گزارشگری مالی بر وضعیت بدهی‌های جاری و سنواری
محدودیت‌های منابع بودجه‌ای	انباشت بدهی‌های معوق	ایجاد بار مالی آتی بر بودجه‌های آینده و کاهش انعطاف‌پذیری مالی دولت تضعیف اعتبار دولت در بازار بدهی و افزایش ریسک ادراک‌شده سرمایه‌گذاران نسبت بالای هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر به منابع قابل‌تصرف دولت نبود هم‌راستایی میان رشد هزینه‌های عمومی و رشد درآمدهای پایدار فشرده‌گی بودجه‌ای ناشی از افزایش سهم تعهدات قطعی نظیر حقوق و بازپرداخت بدهی محدودیت ظرفیت استقراض جدید به دلیل سقف بدهی و الزامات قانونی

کدگذاری گزینشی	کدگذاری مجوری	کدگذاری باز
	چارچوب حقوقی و نظارتی مالی دولت	کاهش توان دولت در تأمین مالی پروژه‌های عمرانی و توسعه‌ای ابهام در تخصیص منابع و ناتوانی در اولویت‌بندی مبتنی بر تحلیل‌های مالی آینده‌نگر جامعیت مقررات انتشار، مدیریت و تسویه بدهی استقلال و اقتدار نهادهای ناظر در کنترل بدهی دولت کارآمدی قوانین بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد انسجام حقوقی در تعیین حدود، سقف و الزامات گزارشگری بدهی سرعت و انعطاف‌پذیری قانون‌گذاری در مواجهه با ابزارهای نوین تأمین مالی استانداردسازی جامع شناسایی و اندازه‌گیری بدهی‌ها استقرار کامل مبنای تعهدی در ثبت تعهدات مالی یکپارچگی داده‌های مالی و ردیابی بلادرنگ تعهدات افشای پیشرفته ریسک‌ها و ویژگی‌های اقتصادی بدهی تقویت شفافیت و انکاپذیری اطلاعات مالی دولت به‌کارگیری فناوری‌های دیجیتال در ثبت و گزارشگری تعهدات احتمال ناتوانی در ایفای تعهدات مالی بی‌ثباتی و نوسان در سیاست‌های مالی ضعف شفافیت و وضوح اطلاعات بودجه‌ای ناپایداری و نوسان جریان‌های درآمدی دولت ابهام در ارزیابی پایداری بدهی‌های عمومی برداشت منفی بازار از وضعیت و سلامت مالی دولت تعیین سقف بهینه بدهی و محدودیت‌های مجاز استقراض طراحی ساختار مطلوب ابزارهای بدهی و تنوع‌بخشی آن‌ها تدوین الزامات شفافیت و افشای استاندارد تعهدات دولت مدیریت زمان‌بندی انتشار، بازپرداخت و تمدید بدهی‌ها کنترل هوشمندانه هزینه‌های تأمین مالی و نرخ‌های بهره تنظیم ریسک پرتفوی بدهی و کاهش تمرکز ابزارهای پریسک هم‌راستاسازی سیاست بدهی با اهداف درآمدی و هزینه‌ای دولت افزایش امکان تحلیل سناریویی و تصمیم‌گیری مبتنی بر داده بهبود هم‌راستایی سیاست‌های مالی با اهداف توسعه‌ای ارتقای کارایی مدیریت پرتفوی بدهی تسهیل ارزیابی پایداری مالی در سطح ملی ایجاد مبنای معتبر برای سیاست‌گذاری بلندمدت استانداردسازی نحوه ثبت و افشای ابزارهای بدهی افزایش دقت در شناسایی تعهدات و ارزشگذاری اوراق ارتقای اعتماد ذی‌نفعان به اطلاعات مالی دولت توسعه سامانه‌های گزارشگری تعهدی یکپارچه ایجاد عمق و کارایی بیشتر در بازار اوراق دولتی بهبود جذب سرمایه‌گذاران نهادی و تقویت نقدشوندگی ارتقای ثبات مالی از طریق ابزارهای بدهی استاندارد امکان‌سنجی توسعه ابزارهای نوین مطابق استانداردهای بین‌المللی ایجاد تصویر واقعی از وضعیت بدهی‌ها و تعهدات آتی بهبود کنترل داخلی و سازوکارهای نظارت مالی کاهش ابهامات اطلاعاتی در تصمیم‌گیری دستگاه‌ها تقویت پاسخگویی در برابر سیاست‌ها و تعهدات مالی ارتقای اعتبار مالی دولت در سطح ملی و بین‌المللی
شرایط زمینه‌ای	نظام گزارشگری و حسابداری بخش عمومی	
شرایط مداخله‌گر	ریسک اعتباری دولت	
راهبردها و اقدامات	سیاست‌گذاری بدهی دولت	
	ارتقای کیفیت حکمرانی مالی و تصمیم‌سازی دولت	
پیامدها	افزایش شفافیت، یکپارچگی و قابلیت اتکای گزارشگری مالی	
	توسعه بازار بدهی کارآمد و قابل اتکا برای تأمین مالی عمومی	
	افزایش انضباط مالی و شفاف‌سازی تعهدات دولت	

این فرایند شامل تجزیه و تحلیل دقیق داده‌ها به‌منظور استخراج الگوها، روابط و مفاهیم نهفته در آن‌ها است. پس از

در نظریه‌پردازی بنیادی، تلفیق داده‌ها به‌عنوان یک گام کلیدی در فرایند پژوهش، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

تجربى اعتبارسنجى مى‌شوند و به‌طور عمده در راستاى گسترش، اصلاح يا حتى بازنگرى نظريه‌هاى موجود به كار مى‌روند. بنابراين، فرايند تلفيق داده‌ها، به‌ويژه در پژوهش‌هاى بنيادى، از پايه به‌عنوان ايزارى براى ساخت و توسعه نظريه‌هاى جديد و ارتقاى دانش علمى شمرده مى‌شود. مدل يارادادى، پژوهش در شكل 4، ارائه شده است.

شکل ۴. مدل یارادایمی پژوهش

پژوهش با ورود به لایه‌های عمیق‌تر داده‌ها نشان داد که چارچوب حقوقی و نظارتی دولت و نظام گزارشگری و حسابداری بخش عمومی به‌عنوان شرایط زمینه‌ای، بستر اصلی هدایت یا محدودسازی استفاده از ابزارهای بدهی را شکل می‌دهد، به‌گونه‌ای که تفاوت در میزان شفافیت، یکپارچگی گزارشگری و قواعد تعهدی در کشورهای مورد مطالعه، مسیرهای متفاوتی در طراحی ابزارهای بدهی و مدیریت آن‌ها ایجاد کرده است. روایت پژوهش در ادامه به سطح پیچیده‌تری از تحلیل رسید، جایی که ریسک اعتباری دولت به‌عنوان عامل مداخله‌گر، میزان اعتماد سرمایه‌گذاران، هزینه تأمین مالی و در نهایت کارآمدی ابزارهای بدهی را تعیین می‌کند. تحلیل داده‌ها آشکار ساخت که دولت‌هایی با سابقه نظم مالی و گزارشگری شفاف، امکان بهره‌گیری مؤثرتر از ابزارهای بدهی و مدیریت پایدار آن را دارند. این تعامل میان شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر، سرانجام مسیر شکل‌گیری راهبردها و اقدامات سیاست‌گذاری بدهی دولت را ترسیم کرد، راهبردهایی مانند طراحی ابزارهای منطبق با شریعت، تقویت افشای مالی، استانداردسازی گزارشگری بدهی، ایجاد سازوکارهای نظارت مستقل و توسعه بازار بدهی کارآمد. مقایسه تطبیقی نشان داد کشورهایی که این راهبردها را منسجم‌تر اجرا کرده‌اند، توانسته‌اند نظام بدهی دولت را به سازوکاری قابل اتکا برای تأمین مالی عمومی تبدیل کنند. نتیجه

بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر با هدف بررسی ابزارهای تامین مالی مبتنی بر بدهی دولت و ارائه چارچوبی برای تدوین استاندارد حسابداری بخش عمومی انجام شده است. یافته‌های مدل پارادایمی نشان می‌دهد اتکای دولت به بدهی حاصل فشارهای ساختاری و پویایی‌های اقتصادی-بودجه‌ای، از جمله رشد تعهدات، ناپایداری درآمدها، انباشت بدهی و محدودیت منابع است که دولت را با شکاف پایدار منابع و مصارف مواجه می‌کند. شدت و پیامدهای این اتکا به کیفیت شرایط زمینه‌ای وابسته است، به‌گونه‌ای که شفافیت قواعد حقوقی و کارآمدی گزارشگری و حسابداری، نقش تعیین‌کننده‌ای در تعریف، کنترل و افشای بدهی و شکل‌دهی تصویر مالی دولت دارند. حتی با فشارهای مشابه، دولت‌هایی با قواعد شفاف‌تر و گزارشگری قوی‌تر، بدهی را کنترل‌پذیرتر و کم‌هزینه‌تر مدیریت می‌کنند، در حالی که ضعف نهادی بدهی را به منبع ریسک و بحران اعتماد بدل می‌سازد. شرایط مداخله‌گر، به‌ویژه

درخصوص ابزارهای تأمین مالی مبتنی بر بدهی دولت، به حسابداران بخش عمومی پیشنهاد می‌شود در ثبت و گزارشگری بدهی‌ها، تنوع ساختاری و کارکردی ابزارها را مدنظر قرار داده و از به‌کارگیری رویه‌های یکسان برای ابزارهای ناهمگن پرهیز کنند. درخصوص سررسید تعهدات مالی دولت، پیشنهاد می‌شود گزارشگری بدهی‌ها به‌گونه‌ای انجام شود که تراکم زمانی تعهدات و فشار بازپرداخت در افق‌های کوتاه‌مدت به‌صورت تفکیک‌شده منعکس گردد و عدم‌تطابق سررسید بدهی‌ها با چرخه تحقق درآمدها به‌روشنی نشان داده شود. درخصوص ناپایداری جریان‌های درآمدی دولت، پیشنهاد می‌شود در گزارشگری مالی، وابستگی به درآمدهای نوسانی و پرریسک به‌صورت شفاف تفکیک و برجسته شود و آثار شوک‌های اقتصادی، سیاسی و بین‌المللی در افشاهای تحلیلی منعکس شود تا عدم قطعیت‌های درآمدی در ارزیابی پایداری مالی منظور شود. درخصوص انباشت بدهی‌های معوق دولت، پیشنهاد می‌شود ثبت و افشای بدهی‌ها به‌گونه‌ای انجام شود که تأخیرهای ساختاری در تسویه تعهدات و چرخه بازپرداخت بدهی‌ها به‌صورت شفاف قابل ردیابی باشد. درخصوص محدودیت‌های منابع بودجه‌ای دولت، پیشنهاد می‌شود در گزارش‌های مالی، سهم بالای هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر از منابع قابل‌تصرف به‌صورت شفاف و تحلیلی منعکس تا دامنه واقعی اختیار مالی دولت مشخص شود. درخصوص چارچوب حقوقی و نظارتی مالی دولت، پیشنهاد می‌شود الزامات قانونی مرتبط با انتشار، مدیریت و تسویه بدهی‌ها به‌صورت یکپارچه در ثبت و گزارشگری مالی منعکس شده و از ارائه گزینشی مقررات اجتناب شود. درخصوص نظام گزارشگری و حسابداری بخش عمومی، پیشنهاد می‌شود استانداردهای شناسایی و اندازه‌گیری بدهی‌ها به‌گونه‌ای اجرا شود که تفاوت ماهیت اقتصادی ابزارهای بدهی به‌طور دقیق در صورت‌های مالی منعکس شود و استقرار کامل مبنای تعهدی، شناسایی بدهی‌ها را در زمان ایجاد تعهد تضمین کند. درخصوص ریسک اعتباری دولت، پیشنهاد می‌شود تعهدات بالفعل و بالقوه به‌صورت شفاف افشا شود تا ارزیابی واقع‌بینانه‌ای از توان بازپرداخت فراهم آید و آثار نوسان سیاست‌های مالی بر اعتماد بازار و هزینه تأمین مالی در گزارش‌های تحلیلی منعکس شود. درخصوص سیاست‌گذاری بدهی دولت، پیشنهاد می‌شود سقف بهینه بدهی و محدودیت‌های مجاز استقراض به‌صورت شفاف و قابل رهگیری در گزارشگری مالی منعکس شود تا نظارت مؤثر بر انباشت بدهی امکان‌پذیر شود.

ریسک اعتباری، از طریق اثرگذاری بر اعتماد سرمایه‌گذاران و هزینه تأمین مالی، نقش تقویتی یا بازدارنده دارد. راهبردها در محورهای انتشار، مدیریت، افشا و کنترل ریسک، پاسخ سیاستی به برهم‌کنش شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر هستند. پیامدها نشان می‌دهد اثربخشی این راهبردها به نهادینه‌سازی آن‌ها در حکمرانی مالی وابسته است؛ به‌نحوی که با ارتقای شفافیت و انسجام گزارشگری، شکل‌گیری بازار بدهی کارآمد و بهبود انضباط مالی، بدهی از ابزار پوشش کسری به ابزار مدیریت‌شده در چارچوب قواعد و استانداردها تبدیل می‌شود. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که مدل ارائه‌شده، برخلاف رویکردهای پراکنده، اتکای دولت به بدهی را در قالب یک زنجیره علی-نهادی-ریسکی تبیین کرده و پیامدهای حکمرانی آن را در چارچوبی پارادایمی و منسجم صورت‌بندی نموده است. در سطح شرایط علی، تأکید بر سررسید فزاینده تعهدات، نوسان درآمدها، انباشت ساختاری بدهی و محدودیت مزمن بودجه با یافته‌های کاکار و همکاران (۲۰۲۴) هم‌راستا است. همچنین، نتایج مربوط به نقش ناپایداری درآمد و کسری بودجه با مطالعه مجددی و همکاران (۲۰۲۵) قابل مقایسه است، اما دامنه تحلیل این پژوهش فراتر رفته و سازوکارهای گزارشگری، افشا و کنترل ریسک را به‌عنوان عناصر تعیین‌کننده پیامدهای بدهی برجسته ساخته است. در سطح شرایط زمینه‌ای، تأکید بر ساختار حقوقی و نظارتی مدیریت مالی دولت و کارآمدی نظام گزارشگری و حسابداری بخش عمومی با یافته‌های یلفانی و همکاران (۱۴۰۴) هم‌پوشانی دارد، اما تفاوت اساسی در آن است که این پژوهش نشان می‌دهد بدون بازتعریف استانداردهای حسابداری متناسب با ماهیت ابزارهای بدهی، تقویت زیرساخت‌ها به‌تنهایی به انسجام گزارشگری بدهی‌های دولتی منجر نمی‌شود. این نتایج با مطالعه بزرگی کاسگری (۱۴۰۲) نیز هم‌راستا است. در سطح شرایط مداخله‌گر، تمرکز بر ریسک اعتباری دولت و اثر آن بر اعتماد سرمایه‌گذاران و هزینه تأمین مالی، از نظر منطق اطلاعاتی با نتایج احمدی (۱۴۰۳) قابل مقایسه است؛ با این تفاوت که در سطح دولت، اعتماد بیش از افشای داوطلبانه، متأثر از کیفیت چارچوب‌های حقوقی، استانداردهای گزارشگری و سازوکارهای کنترلی رسمی است. همچنین، هم‌سویی مفهومی با یافته‌های معروف و همکاران (۱۴۰۴) مشاهده می‌شود.

References

- Ahmadi, M. (2024/2025). An examination of the relationship between corporate social responsibility reporting to society and the cost of debt financing to investigate the effects of corporate reputation. *New Approaches in Management and Accounting*, 92, 180–196. (In Persian)
- Ajarbandian, N. (2025/2026). In the Sixth Financing Conference: Financing opportunities in the Fourteenth Government. Market and Capital, 136, 37. (in Persian)
- Alharasis, E. E. (2025). The implementation of IFRS electronic financial reporting–XBRL and usefulness of financial information: evidence from Jordanian finance industry. *International Journal of Law and Management*.
- Bagheri, F.-S. (2025/2026). Optimization of long-term debt management for municipalities using modern financial accounting tools. In the *Twenty-Fifth National Conference on Economics, Management and Accounting*. [Conference proceedings]. (In Persian)
- Bozorgi Kasgari, S. (2023/2024). The role of accrual accounting and Government Accounting Standards on government effectiveness and public accountability. In *the Sixth International Conference on Psychology, Educational Sciences and Social Studies*. [Conference proceedings]. (In Persian)
- Burkhanov, A. U; Usmonov, B; Tashbaev, B; Botirov, L. B; & Abdullayev, A. B. (2026). Assessment of the Impact of External Debt on Economic Growth: The Case of the Republic of Uzbekistan. In *The Sustainable Development of the Entrepreneurial Economy in the Fifth Industrial Revolution* (pp. 97-106).
- Cascino, S; Széles, M; & Veenman, D. (2025). Does CEO inside debt really improve financial reporting quality? *European Accounting Review*, 1-30.
- Dehghan, H. (2023/2024). Financial instruments (Islamic banking finance, crowdfunding, and supply chain finance). Expert Researchers. [Publication details not fully provided]. (In Persian)
- Ding, Q; & Deng, Y. (2025). Local Government Debt Management System, Digital Finance, and Regional Economic Resilience: A Quasi-Natural Experiment Based on the Pilot Reform of " Self-Issuance and Self-Repayment" of Local Government Bonds. *Finance Research Letters*, 109288.
- Heydari, F; Kazemiloom, M. and Khatanloo, M. (2024). The Mediating Effect of Financial Constraints on The Relationship Between Management Entrenchment and Debt Maturity with The Interactive Role of State-Affiliated Companies. *Governmental Accounting*, 10(2), 191-212.
[doi: 10.30473/gaa.2024.71625.1743](https://doi.org/10.30473/gaa.2024.71625.1743).
- Islam, S. (2025). Public Finance and Policy Effectiveness A Review of Participatory Budgeting in Local Governance Systems. [Available at SSRN 5287147](https://ssrn.com/abstract=5287147).
- Kakar, N. K; Ghutai, G; Iqbal, M; & Ahmad, N. A. (2024). Effect of Interest-Based Debt Financing on Sustainable Development of Residents of Pakistan. *Islamiyyat*, 46(2), 119-126.
- Karami Alam, A. H; Nasabiān, S.; Mehrgan, N. (2025/2026). The role of institutions in the impact of government debt on economic growth: A sample from Muslim countries and ECO members. *Islamic Economics and Banking*, 51, 385–406. (In Persian)
- Khajeh Hasani, M.; Rostami Joz, H.; Amiri, A.; Desineh, M. (2025/2026). Presenting a model of forensic accounting techniques to predict and reduce reporting risk and fraud risk in Iran's public sector. *Journal of Knowledge in Accounting and Management Auditing*, 55, 249–263. (In Persian)
- Khakbazian, F; Mehrabanpour, M.; Hajihah, Z. (2025/2026). A comparative study of readability techniques and comprehensibility of public sector accounting standards. *Journal of Knowledge in Accounting and*

- Management Auditing*, 53, 323–340. (In Persian)
- Ma'roof, N. N; Mahmudi Khoshro, O.; Amini, P. (2025/2026). A conceptual model of internal financial controls based on probable risks and transparency of government financial reporting (case study: Kurdistan Region Government of Iraq). *Journal of Knowledge in Accounting and Management Auditing*, 55, 279–297. (In Persian)
- Madji, A; Samir, G; & Bouaita, A. (2025). The Differential Matrix of Islamic Finance Instruments and Their Role in Financing Budget Deficits. *Science, Education and Innovations in the Context of Modern Problems*, 8(3), 1350-1358.
- Masoud, N. (2025). Global insights on public sector accounting reforms: a comprehensive study on the adoption, implementation, and impact of IFRS and IPSAS. *Accounting Research Journal*, 38(1), 80-105.
- Masoumiān, A.; Kordestani, G.; Kazemi, H. (2025/2026). Management accounting in the public sector: Status of adoption and development solutions. *Journal of Knowledge in Accounting and Management Auditing*, 54, 347–359. (In Persian)
- Mohamadipoor, R; bahraei, P; ahmadi, F. and seidkhani, R. (2024). Collaborative financing model based on risk management (Study case of Tehran municipality). *Governmental Accounting*, 10(1), 161-180. doi: 10.30473/gaa.2023.69055.1677.
- Mukhibad, H; & Setiawan, D. (2023). Investigating equity-based financing and debt-based financing in Islamic banks in Indonesia. *ISRA international journal of islamic finance*, 15(4), 87-103.
- Muneem, A; Razif, N. F. B. M; Ali, A. K. B; & Rosele, M. I. (2024). Debt-based financing: a case study of Malaysian Islamic banks. *Global Business and Economics Review*, 30(1), 39-55.
- Polzer, T; Adhikari, P; Nguyen, C. P; & GAarseth-Nesbakk, L. (2023). Adoption of the International Public Sector Accounting Standards in emerging economies and low-income countries: a structured literature review. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, 35(3), 309-332.
- Rajabi, E.; Ghasemi Ghaleh, H. (2025/2026). The impact of governance quality on the volume of public debt: OPEC member countries. *Journal of Governance Excellence*, 21, 143–171. (In Persian)
- Rajabi, M.; Zangana, D.; Qasmi, A.; Sadeni, R.; Tazikeh, R. (2025/2026). The role of transparent financial reporting in increasing accountability of managers of public institutions. *In the Fifth International Conference on Political Science, Management, Economics and Accounting*. [Conference proceedings]. (In Persian)
- Sisaye, S; & Birnberg, J. G. (2025). The evolution of sustainability accounting and reporting in the United States: applications of the ecological anthropology and industrial ecology frameworks. *Journal of Business and Socio-economic Development*, 5(2), 104-121.
- Sonjaya, Y; Prasetianingrum, S; Auliyah, I; & Labo, I. A. (2025). Implementation of public sector accounting systems and standards in improving financial transparency. *Advances in Applied Accounting Research*, 3(1), 1-13.
- Strauss, A; & Corbin, J. (1998). Basics of qualitative research techniques.
- Vallipour, M; ahmadi, F; Moradour, M. and Mohammadipour, R. (2025). Presenting a hierarchical model for evaluating the performance integrity of the new financing methods of the Bank Melli Iran in the startup ecosyste. *Governmental Accounting*, 12(1), 261-286. doi: 10.30473/gaa.2025.74030.1798.
- Wu, S; Saidin, S. F; Osman, M. N. H; & Teruki, N. (2026). Board efficiency index, government ownership and financial performance of Shanghai stock exchange companies. *Asian Journal of Accounting Research*, 1-17.
- Yelfani, A.; Bazagli, H.; Karimi, M. (2025/2026). Challenges and implications

of implementing accrual accounting standards in Iran's public sector: A comparative study with the private sector and IPSAS. In the Thirteenth International Conference on New Perspectives in *Management, Accounting and Entrepreneurship, Tehran*. [Conference

proceedings; pages not provided]. (In Persian)

Zheng, Z; Li, X; Han, X; Shi, D; & Liu, J. (2025). Better green financial instrument: Government green fund and corporate new energy technology innovation. *Energy Economics*, 143, 108234.